20 Ιουνίου - 2 Ιουλ. 2004
1793

Μικρή Πόρτα / Μάικ Κένι: Ένα αλλιώτικο καλοκαίρι

Της συγκίνησης ύψιστη δόξα

Από τον **Αδριανό Γεωργίου**

Συνάντηση απόλυτων εννοιών. Οι απόλυτες έννοιες της συγκίνησης, της τρυφερότητας και της ευαισθησίας ήταν εκεί. Η απόλυτη έννοια της ποιητικής αίσθησης, της υποκριτικής δεξιότητας, της σκηνοθετικής φαντασίας. Μεταχειριζόμαστε συχνά αυτές τις λέξεις, τις ιδιότητες, τις ικανότητες, τα προσδιοριστικά, τα επίθετα, σχεδόν πάντα κατά προσέγγιση, ποσοστικά σε ποικίλους βαθμούς. Στην παράσταση της **Μικρής Πόρτας** που είδαμε, οι έννοιες ισχύουν κατά τρόπο και βαθμό απόλυτο. Όταν η συγκίνηση πλημμυρίζει την αίθουσα και κόμπος σφίγγει τον λαιμό και τα μάτια υγραίνονται δεν χωράνε επίθετα καταχρηστικά. Στη δημιουργία αυτής της ατμόσφαιρας συναινούν όλα. Το έργο και η επιτήδεια γραφή του, η τρυφερότητα που αναβλύζει από κάθε ατάκα του κειμένου, απ' αυτήν την ποιητική αλληλουχία των μικρών γεγονότων και ανταλλαγών μεταξύ παππού και εγγονής, αυτή η ενατένιση, η γνώση, η αποδοχή του δραματικού μέσα απ' τον αμφιβληστροειδή της παιδικής εμπειρίας κι ύστερα η υπέρβαση, η σύμβαση μεταξύ ενήλικα και παιδιού για το θαύμα, το όραμα, την ψευδαίσθηση. (Δεν μοιάζει με τη μυστική συμφωνία υποκριτή και ηθοποιού για την συναποδοχή της θεατρικής πράξης;). Ο παππούς δεν θέλει να πει πως η γιαγιά πέθανε και το κορίτσι δεν παραιτείται απ' την **ονειροφαντασία,** που θα της αποκαλύψει το γεγονός του αναπόφευκτου. Η **παρηγορία** στην αθωότερη εκδοχή της. Και την περισσότερο ποιητική απ' όσα απειλητικά οι θρησκείες επινοούν για να τυλίξουν το τέλος της ζωής και να υποσχεθούν για περαιτέρω.

Πού πήγε η **Γιαγιά;** Γιατί φέτος το καλοκαίρι δεν είναι μαζί με τον **Παππού** όπως πέρυσι και πρόπερσι και κάθε χρόνο, που η μικρή εγγονή πηγαίνει και περνάει ένα διάστημα μαζί τους; Η Γιαγιά δεν βρίσκεται με τον Παππού γιατί έφυγε μ' ένα τσίρκο. Έγινε ακροβάτις και κρατώντας τη ροζ ομπρέλα της περπατάει ψηλά σ' ένα τεντωμένο σκοινί. Και τι θα γίνει όταν το τσίρκο επισκέπτεται τη μικρή πόλη και η εγγονή εξαναγκάζει τον παππού να την πάει για να δει τη γιαγιά της; Θα γίνει το θαύμα! (Ο συγγραφέας μάς αποκαλύπτει τους μηχανισμούς των θαυμάτων;). Λίγο μετά το τέλος της παράστασης του τσίρκου, ψηλά, ψηλά, κοντά στην κορυφή μια γυναίκα με γκρίζα μαλλιά και μια ροζ ομπρέλα διασχίζει το σκοινί απ' την μια άκρη στην άλλη και τους χαιρετάει από κει ψηλά. Της συγκίνησης ύψιστη δόξα και της ποιητικής ηδύτητας.

Πρώτος που δοκίμασε τη μετάληψη αυτού του αριστουργήματος ο μεταφραστής Κωστής Σκαλιόρας και έπειτα απ' αυτόν ο σκηνοθέτης Γιάννης Μόσχος. Και οι δυο επιδόθηκαν στη μετάδοσή του. Το πέτυχαν με τρόπον ώστε να διαποτίζει το λήπτη, να τον καταλαμβάνει. Ακολούθησαν τη δραματουργική απλότητα που θέλει τον **Παππού** αφηγητή και μετέχοντα, αποστασιοποιημένο και πάσχοντα. Η αφέλεια του λόγου, ωστόσο, αυτή η αθωότητα του διαλόγου, γίνεται αγωγός μιας άνετης συναισθηματικής πυκνότητας που καταλαμβάνει το θεατή. Αν ο λόγος ήταν πιο σύνθετος, πιο διεξοδικός, η μετάγγιση δεν θα ήταν τόσο απόλυτη. Αυτή είναι η κύρια αρετή του πρωτοτύπου που η μετάφραση και η σκηνοθεσία τη σεβάστηκαν με τη δεύτερη να επεκτείνει αυτή την αρχή σ' όλη τη διεξαγωγή της παράστασης και να την καθιστά μια πυκνή και περιεκτική λιτότητα.

Είναι επιπολαιότητα και αδικία να παρεξηγήσουμε εσκεμμένη αφέλεια κειμένου και παράστασης και να κατατάξουμε το έργο της Μικρής Πόρτας» στα παιδικά θεάματα. Ο γράφων διατηρεί μια απέχθεια για τα «παιδικά» που αντιμετωπίζουν τα παιδιά ως μια υπανάπτυκτη μειονότητα που υστερεί νοητικά και συναισθηματικά. Το υπουργείο Παιδείας διαθέτει μια επιτροπή που εγκρίνει τα «κατάλληλα» κυρίως ως προς το περιεχόμενο και λίγο ερευνά το δραματουργικό και καλλιτεχνικό μέρος. Η νοοτροπία είναι κατάλοιπο μιας ηθικοπλαστικής λογικής που περιελάμβανε μέσα και την εθνικοφροσύνη, στοιχειώδη μέριμνα του παρελθόντος. Με μια γενική θεώρηση, πλην ελαχίστων εξαιρέσεων όλες οι θεατρικές παραστάσεις είναι κατάλληλες για παιδιά και μόνο οι κακότεχνες και μικρονοϊκές δεν είναι. Θα 'χαμε να πούμε πολλά και για τα τηλεοπτικά «παιδικά» μα καταναλώνουμε το χώρο που δικαιούνται οι δύο ερμηνευτές που δίνουν στην καλή προσπάθεια αξία.

Ο Δημήτρης Καταλειφός δίνει στο ρόλο του Παππού οντότητα, ζωή και λόγο και κίνηση και αίσθημα ανθρώπου αληθινού, μετερχόμενου και μετέχοντα, όσο κι αν κατά διαστήματα γίνεται αφηγητής. Αυτά όλα είναι κατακτήσεις των άριστων ηθοποιών μα το μέτρο εδώ πρέπει να ανοιχτεί και προς την απέναντι πλευρά, προς την πλατεία. Το να μεταβληθεί ο ηθοποιός σε πάσχον πρόσωπο, δύσκολο αλλά όχι εξαιρετικό. Το ασυνήθιστο είναι να μεταβάλλεται μαζί του και ο θεατής. Σ' αυτή τη σπάνια διακοινώνευση, τη διαπνοή και διαπίδυση της τέχνης, του αισθήματος, της ψευδαίσθησης η Ιωάννα Παππά στέκεται επάξια στο πλευρό του Καταλειφού, με εξαιρετικές μεταπτώσεις αξιοθαύμαστης τεχνικής. Μια παράσταση που ανασύρει το «παιδικό» θέατρο απ' το χώρο μιας παρεξηγημένης κατάταξης.